

Skrattmå *Larus ridibundus* i Norrbottens län. Riksinventeringsart år 2002.

Anna Andersson

För år 2002 valde SOF's forskningskommitte skrattnåsen som riksinventeringsart.

Inledning

Skrattmåsen har en utbredning från norra Europa, i ett bälte österut nästan fram till Stilla Havet. I Sverige fanns häckande bestånd av skrattnåsen i Skåne, på Öland och Gotland redan i början på 1800-talet. Det var inte förrän i slutet på 1800- och början på 1900-talet som den började sprida sig vidare över landet.

Skrattmåsen observerades första gången i Norrbotten 1906 i Boden. Sedan är den inte rapporterad förrän vid mitten av 20-talet då den sågs 1924 i Gammelstadsviken och 1927 påträffades en häckning i Buddbyträsket. Kommande årtionden tillkom någon koloni här och där i kusten bla i Slumpfjärden i Nederkalix. På 70-talet hade kolonin i Gammelstadsviken ökat till ca 200 fåglar. Även i inlandet gjorde arten sitt intåg och på 1950- och 1960-talet finns rapporter från i stort sett hela länet tex 1959 i Arvidsjaur, 1960 i Jokkmokk, 1961 i Luossajärvi och 1961 i Karesuando, 1964 i Dokkassjön. Under åren 1966-77 fanns det 29 kända kolonier i länet.

Sedan 70-talet har skrattnåsenbeståndet i landet minskat kraftigt i hela landet. Orsaker tros bland annat vara förändringar inom jordbruket, försämring av häckningsbiotoperna och nedläggning av soptippar.

Riktlinjer för inventeringen

Inför våren hade NOF ett antal upprop, i FiN och via föreningens e-mail-lista, hur inventeringen skulle genomföras. De fågelintresserade uppmanades att :

1. Rapportera enligt rapportmallen

I år med undantaget att vi även ville ha alla observationer under häckningstid från kusten.

2. Återbesöka tidigare kända häckningslokaler

Vi sammanställde tidigare kända häckningslokaler för skrattnåsen som vi ville skulle återbesökas. Nedan finns en lista med de lokaler som vi ville skulle återbesökas.

3. Besöka tänkbara häckningslokaler

Vi uppmanade också inventerarna att besöka gamla lokaler med tidigare osäker häckningsframgång.

För att få fram uppgifter om skrattnåsarnas häckningsframgång uppmanade vi inventerarna att besöka lokalerna vid två tillfällen. Dels en häckningskontroll som görs tidigt (strax före midsommar) dels ett senare besök i mitten eller slutet av juli för att se efter flygga ungar.

Resultat för år 2002

Under år 2002 kom det in ca 70 rapporter från ca 50 st olika lokaler. Det är få som har rapporterat att de inte har sett skrattnåsen på de tidigare kända lokalerna som vi uppmanade inventerarna att besöka. Att en lokal står tom är också ett resultat.

Tabell 1. Resultat av återbesök på ett antal tidigare kända häckningslokaler för skrattnåsen.

LOKAL	BESÖK RESULTAT	
Arjeplogs kommun		
Kallön, Storavan	Ja	Möjlig häckning
Siebnesjaure, S Arjeplog	Nej	
Arvidsjaur kommun		
Lamburträsk (Holm)	Ja	Möjlig häckning
Sandfors, Skellefteå älv	Nej	
Glommerträsk	Ja	Möjlig häckning

Bodens kommun		
Nedre Avan	Ja	Säker häckning
Storavan/Övre Avan	Ja	Säker häckning
Buddbyträsket	Ja	Säker häckning
Järnvågsavan	Ja	Säker häckning
Södra Bredåker, ö i älven	Ja	Inga skrattmåsar
Unbyn, ö i älven	Ja	Inga skrattmåsar
Gällivare kommun		
Suotojärvi, Skaulo	Ja	Möjlig häckning
Dokkassjön	Ja	Säker häckning
Tjuoltajegge-Hapsajaure, 10 km NO Porjus	Ja	Inga skrattmåsar
Gällivare samhälle	Nej	
Luspebryggan	Ja	Inga skrattmåsar
Fiskflygstation, Vietas	Ja	Inga skrattmåsar
Puolva, Skaulo	Ja	Säker häckning
Akkajoki, Neitisuando	Ja	Inga skrattmåsar
Lappeasuando	Ja	Inga skrattmåsar
Vuolape, Granlandet	Nej	
Haparanda kommun		
Kluppi, Haparanda skärgård	Nej	
Kurikka, Haparanda skärgård	Nej	
Korkea, Haparanda skärgård	Nej	
Stora Harrsten, Haparanda skärgård	Nej	
Kutarna, Haparanda skärgård	Nej	
Äijänpohjanlehto, Haparanda skärgård	Nej	
Myllyjärvi	Ja	Inga skrattmåsar
Vesijänkkä, 15 km NV Haparanda	Ja	Misslyckad häckning
Jokkmokks kommun		
Hösundet	Ja	Inga skrattmåsar
Neusakträsket, 4 km S Snesusudden	Ja	Säker häckning
Vuotnajaure-Palkijaure, Murjek	Nej	
Aktse	Nej	
Sitojaure	Nej	
Holmträsk, Snesusudden	Ja	Inga skrattmåsar
Messaure, Lule älv	Ja	Inga skrattmåsar
Kalix kommun		
Slumpfjärden	Nej	
Stenen, Kalix skärgård	Nej	
Källträsket, Sangis	Ja	Möjlig häckning
Kiruna kommun		
Kiruna flygfält	Nej	
Luossajärvi	Nej	
Stora Lombolo	Nej	
Lombolosjön	Nej	
Tulusjärvi, N Övre Soppero	Ja	Inga skrattmåsar
Ahvenjärvi, Karesuando	Nej	
Ala Lompolo?	Nej	
Poisejärvi, Vittangi	Ja	Inga skrattmåsar
Kyrksjön, Vittangi	Ja	Möjlig häckning
Abiskojäkka, mynningen	Ja	Inga skrattmåsar
Luleå kommun		
Grynnan, Avans färjeställe	Nej	
Lillvikshällan, Kallviken	Nej	
Gammelstadsviken	Ja	Möjlig häckning
Mjölkudden	Nej	
Rödbergsgrundet, Råneå skärgård	Nej	
Ytterträsket, Mjöträsk, Bjurå	Ja	Inga skrattmåsar
Klövgrunden, Lulviken	Nej	
Svartskatan, Ersnäs	Ja	Möjlig häckning
Kallax	Ja	Möjlig häckning

Sörträsket	Nej	
Fågelreven, Råneå skg.	Ja	Möjlig häckning
Pajala kommun		
Sisnakkajärvi-Saivojärvi, Muoniovaara	Ja	Möjlig häckning
Isovuoma, Muodoslompolo	Nej	
Naakajärvi, Junosuando	Nej	
Vahtijärvi, Teurajärvi	Nej	
Tarhamaavuoma, Anttis	Ja	Inga skrattmåsar
Piteå kommun		
Lomtjärn, Piteå	Ja	Säker häckning
Sladan, Norrfjärden	Ja	?
Hamnviksgrundet, ONO Jävve	Ja	Möjlig häckning
Bredängesviken, Vargödraget	Nej	
Örskär, Piteå skärgård	Nej	
Otterviken, Bernäs	Nej	
Älvsbyns kommun		
Inga lokaler rapporterade.		
Överkalix kommun		
Inga säkra lokaler rapporterade.		
Osäkra lokaler: Posjärv, 17 km NO	Nej	
Överkalix		
Rödupp	Ja	Möjlig häckning
Övertorneå kommun		
Inga lokaler rapporterade.		

Säkra häckningar av skrattmåsar har under år 2002 konstaterats 27 olika lokaler. På dessa häckade minst ca 530 par och åtminstone 350 ungar sågs vid kolonierna. Några av lokalerna som rapporterats är inte kända sedan tidigare tex Grytforsdammen i Skellefteälven, Abborrsundet och Talvatissjön i Jokkmokk, Hagaviken och Gräsören i Luleå. Observera att det i nedan följande redogörelse kan förekomma att alla rapporter, både tex säkra och möjliga häckningar, från en lokal finns med under en rubriken säkra häckningar, det är dock det "bästa" resultatet som anger under vilken rubrik lokalen hamnat. Detta kan uppstå när olika rapportörer angett olika häckningskriterium. Angående häckningskriterier se Fåglar i Norrbotten nr 4-2001.

Säkra häckningar-lokaler där pull eller juvenil har observerats under häckningstid, dvs där rapportören angett häckningskriterium med kod 213 eller högre.

K: Piteå kommun:

120 ex i koloni, flera ruvande, 10.5, 148 ex ruvande, 15.5, 40 pull, på begränsad del av området, många fler ungar finns på platsen, 20.6, Kappa-området, Piteå C (Tomas Carlsson).

50 pull, >100 ad, Ringiusviken, 26.6 (Tomas Carlsson).

75 ex - 120 ex, flera på bo, 21.5, juli 2002, Hamnviksgrundet, Bondöfjärden,, 5 km NO Jävve (Tomas Carlsson, Sture Sandberg).

260 ad, flera på bo, 25.5, Lomtjärn (Tomas Carlsson).

Ad + pull, Reveln Degerberget, 14.7 (Andreas Degerman).

Luleå kommun:

3 ex - 12 ex, 60 juv, Kallax hamn, 16.5, 22.5, 13.6, 6.8, 27.7 (Rolf Gustafsson, Mats Williamsson, Ingrid Sandahl, Mattias Nordlund).

50 ad, varav flera ruvande + 42 pull, 20 par, Hagaviken, Luleå, 30.6 (Mattias Nordlund, Willy Andersson).

2 ex - 10 ex, 15 juv, Hertsöfjärden: Gräsörenbron, Lövskatagrundet, 10.5, 12.5, 15.5, 5-6.6, 10.6, 19.7, (Rolf Gustafsson, Ingrid Sandahl, Mattias Nordlund).

30-40 ad, ön, Munkebergsgatan, 24.6 (Mattias Nordlund).

30-40 ex. Brändö fritidsby, 23.6 (Mattias Nordlund).

4 ex - 20 ex, 85 juv, Persöfjärden: Rådmanviken, Börjelslandet, Smedsbyn 19.5 - 22.5, juli 2002 (Mattias Nordlund, Anna Andersson,, Susanne Backe, Rolf Gustafsson).

Haparanda kommun:

75 par, >100 ruvande, men senare ödelagt och kolonin flyttat ca 30 meter totalt ca 250 ad + juv Vuonoviken, 18.5, 1.7 (Tord Gustafsson, Jouni Ylipekkala).

I: Boden kommun:

24 ex ruvande, pull, Storavan/Övre Avan, Boden, 2.6, 17.6 (Tord Gustafsson, Mats Bergqvist mfl).
Flera ex, Järnvägsavan, Boden C, 7.7 (Mats Bergqvist).

Juv + pull, några ex, Nedre Avan, 28.6, 5.7 (Jan Nilsson, Mats Bergqvist).

1 ex - 3 ex ruvande, "Lilltjärn", Unbyn, 23.5, 11.6 (Herman Sundqvist, Ingrid Sandahl).

200 ex, ruvande, , 10-12 pull, Stora kolonin till höger om tornet var tom!, 23.5, 28.5, 15.6, 2.7, ön,
Buddbyträsket, Mats Bergqvist, Jan Nilsson mfl

20 par, ruvande, 1.7, Stormyrtjärn, Överstbyn (Willy Andersson)

Överkalix kommun:

Juv, Överkalix C, 14.7 (Mats Bergqvist).

12 juv, Ängesån, Överkalix, 14.7 (Mats Bergqvist).

P lpm: *Arvidsjaur kommun:*

36 juv, Grytforsdammen, Skellefte älv, 17.7 Leif Bildström).

Lu lpm: *Jokkmokk kommun:*

2 par ruvande, Neusakträsket, 4 km S Snesudden, 15.5 (Stig Hamren och Birger Boström).

ruvande, Abborrsundet, SO Jokkmokk, 16.6 (Sonja Kuoljok).

1 par ruvande, Talvatissjön, Jokkmokk, 19.5 (Sonja Kuoljok).

T lpm: *Gällivare kommun:*

40 ex - 83 ex, mer än 30 par häckar, minst 2 juv Dokkassjön, 25.5, 3.6, 8.6, 21.7 (NOF-exkursion,
Håkan Tyren, Krister Mild).

1 par ruvande + 3 ex, Puolva, 7.6, (Susanne Backe, Anna Andersson).

Möjliga häckningar-lokaler där skrattnås uppehållit sig i kolonier eller i lämplig häckningsbiotop under häckningstid, dvs där rapportören angett häckningskriterium med kod 102 - 212.

K: *Piteå kommun:*

20 ex - 50 ex, Muskus, Visträsk, 23, 25.5 (Andreas Garpenbring).

2 ex, Bergsviken, 6.6 (Rolf Gustafsson).

19 ex, Öjebyn, 7.6 (Andreas Garpenbring).

1 ex - 7 ex, Piteå C, Piteå kommun, 6.6 (Rolf Gustafsson, 21.6, Sten-Erik Bohlin).

8 ex, Norrfjärden, 21.6 (Sten-Erik Bohlin).

20 ex, Kartviken, Bondön, 22.5 (Andreas Garpenbring).

10 ex, Bergvikssundet, Piteälven, 10.8 (Tomas Carlsson).

1 ex, Vargviken, Fårön, 18.7 (Peter Nilsson).

12 ex, Ängesviken, 1.6 (Tomas Carlsson).

Luleå kommun:

15 ex, fågeltornet, Svartskatan, Ersnäs, 12.5 (Rolf Gustafsson).

120 ex, Alviksgården, 12.5 (Rolf Gustafsson).

12 ex, Måttsund hamn, 16.5 (Rolf Gustafsson).

6 ex, Inre Möröfjärden, 16.5 (Rolf Gustafsson).

10 ex, Kallax, 12.5 (Rolf Gustafsson).

14 ex, Lulnäset, Kallax, 6.8 (Ingrid Sandahl).

40 par, Oxgrundet, Hindersön, 2002 (Arne Nyström genom Willy Andersson).

2 ad, Hertsön, 6.6 (Rolf Gustafsson).

10 ex, Sinksundsön, 17.5 (Rolf Gustafsson).

3 ex - 4 ex Luleå, 21.6, 26.5 (Sten-Erik Bohlin,, Rolf Gustafsson).

60 ex, Gammelstadsviken, (Rolf Gustafsson).

1 ex - ca 90 ex Gammelstadsviken: Köpmanholmen, Notviksgrynnan, fågeltornet, 24.5, 26.5, 30.5, 13.6
(Rolf Gustafsson, Mats Williamsson, Mattias Nordlund).

2 ex, Likskärsbanken, Bensbyn, 12.5 (Rolf Gustafsson).

10 par, Niemisel järnvägsstation, 2002 (Willy Andersson).

5 ex, Tistersöarna, Luleå skärgård, 9.6 (Micael Jonsson).

1 ex, Råneälven, Orrbyn, 10.6 (Ragnar Alm, Kerstin Lundström).

4 ex, Rånefjärden, 29.6 (Andreas Livbom).

5 ex, Jämtöfjärden, 29.6 (Andreas Livbom).

Kalix kommun

4 ex, Kalix kommun, 21.6 (Sten-Erik Bohlin).

3 ex, Töre hamn, 29.6 (Andreas Livbom).

25 ex, Morjärvi, 29.6 (Mats Bergqvist).

1 ex - 3 ex, Siknäs by, 17.5, 29.6 (Rolf Gustafsson, Andreas Livbom).

5 ex, Siknäs: Hällhamnen-Stor-Granön-Notören, 22.6 (Anna Andersson, Susanne Backe).

10 ex, Sören, 29.6 (Andreas Livbom).

10 ex, Källträsket, Sangis, 23.6 (Jan-Olov Johansson).

Haparanda kommun:

3 ex, Seskarö, 22.6 (Sten-Erik Bohlin).

3 par, Haparanda Stadsviken, juni 2002 (Jouni Ylipekkala).

I: Boden kommun:

50 ex - 100 ex, 24.5, 26.5, Nedre Avan, Boden C (Tord Gustafsson, Mats Bergqvist).

Jokkmokk kommun:

10 ex, Porsidammen, Vuollerim, 20.7 (Niklas Lindberg).

2 ad, Station, Vuollerim, 21.7 (Niklas Lindberg).

Pajala kommun:

1 ex, bron och fågeltornet Jierijärvi, 10.6 (Ragnar Alm, Kerstin Lundström).

10-43 ex, Äihämjärvi, 11.6 (Ragnar Alm, Kerstin Lundström).

8 ex, Torneälven, Junosuando, 12.6 (Ragnar Alm, Kerstin Lundström).

1 ex, Pajala kommun, 23.6 (Sten-Erik Bohlin).

36 ex, Sisnakkjärvi, Muoniovaara, 18.5 (Kjell Patomella).

2 par, Vesijänkä, 24.6 (Rolf Lahti).

Överkalix kommun:

9 ex, färjeläget Rödupp, 10.6 (Ragnar Alm, Kerstin Lundström).

P lpm: Arjeplog kommun:

1 ex, Slagnäs, 3.6 (Mats Bergqvist).

2 ex, Arjeplog, 28.6 (Kjell Grankvist).

2 ex, Storavan, Kallön, 24.7 (Joakim Wallström).

1 ex, S Bergnäs, 21.7 (Leif Bildström).

Arvidsjaur kommun:

43 ex, Lauker, 10.6 (Andreas Garpenbring).

7 ex, Lamburträsk, 28.6 (Sten-Erik Bohlin).

1 ex - 25 ex, 11.5, 29.6, Arvidsjaur (Johan Wallen, Sten-Erik Bohlin).

15 par, Slevliden, 1 mil SO Arvidsjaur, 4.7 (Lars Sundberg).

3 ex - 25 ex, 10.6, 4.7, Glommerträsk (Mats Bergqvist, Andreas Livbom).

Lu lpm: Gällivare kommun:

7 ex, Moskojärvi, 15.6 (Ragnar Alm, Kerstin Lundström).

10-15 ex, Jiortalombolo, Dokkas, 25.5 (NOF-exkursion, Håkan Tyren).

12 ex - 60 ex, Luspebryggans hållplats, 26.5, 28.5, 31.5, 2.6 (Håkan Tyren).

2 ex, Harrträsk, Dundret, 12.8 (Håkan Tyren).

1 ex, 10 ex, Suotojärvi, Skaulo, 25.5, 5.6 (Anna Andersson, Susanne Backe).

20 pull, Lilla Harsten, 8.7 (Jan Nilsson, Mats Bergqvist mfl).

1 ad, 1 juv + 7 ad, 3 juv, 10 ex, 1 ex, Östviken, Haparanda Sandskär, 20-25.7 (Ingrid Sandahl).

1 ad + 2 juv, Kumpula, Haparanda Sandskär, 25.7, Ingrid Sandahl.

T lpm: Kiruna kommun

2 ex, 1 ex, Jukkasjärvi by, 11.5, 18.5 (Ingrid Sandahl).

1 ex, Yli Lompolo, Kiruna C, 5.6 (Ingrid Sandahl).

2 ex, Bogdanoffjärn, Kiruna C, 9.6 (Ingrid Sandahl).

5 ad - 30 ex, LKABs dammsystem, Kiirunavuoma, 3.6, 22.6 (AdL??, Ingrid Sandahl).

2 ex - 19 ex, Vittangi: Julkahtenjärvi (Kyrksjön) och Vittangiälven, 12.6, 14.6, 15.6 (Ragnar Alm, Kerstin Lundström).

2 ex, Vakojaure, 20.5 (Ingrid Sandahl).

4 ex - 26 ex, Sautusjärvi, 11.5, 25.5, 1.7, 15.7 (Ingrid Sandahl).

8 ex, Kaalasluspabron, Kaalasarvi, 14.5, Ingrid Sandahl.

Misslyckade häckningar-lokaler där observationer gjorts under försommaren men lokalen varit tom eller förstörd vid senare tillfälle under sommaren.

K: Luleå kommun:

2 par, Vesijänkkä, 24.6 (Rolf Lahti).

Utöver dessa har det inkommit ett antal rapporter om observationer av stora flockar utom häckningstid.

Stora flockar:

650 ex, 2000 ex, 3500 ex!, Storstrandviken, Svensbyfjärden, 18.4, 19.4, 21.4 (Tomas Carlsson), 1000 ex, 23.4 (Ingrid Sandahl).

300 ex, Kappa-området, Piteå C, 23.4 (Tomas Carlsson).

600 ex, Sundet, Boden kommun, 24.4 (Jan Nilsson).

500 ex, fågeltornet, Svartskatan, Ersnäs, 24.4 (Ingrid Sandahl).
950 ex, Alvik/Ersnäs-området, Luleå kommun, 28.4 (Andreas Livbom, Mats Bergqvist mfl).
500 ex, Alviksgården, 1.5 (Tord Gustafsson).
300 ex, Bodviken, 9.5 (Rolf Gustafsson).
400-500 ex, Smedsbyfjärden, 31.5-1.6 (Anna Andersson, Susanne Backe).

Tack till alla skrattnåsobservatörer

Vi vill tacka alla som delgivit oss sina skrattnåsobservationer.

Referenser

Fåglar i Norrbotten 1982-2002. Årgång 1-22 Norrbottens Ornitologiska Förenings tidskrift.
Holm, B. 1970. Fåglar i Norrbotten. Norrbottens Natur 26: Norrbottens Läns Naturvårdsförbunds tidskrift.

BWP

Anna Andersson
Ale Byaväg 160
975 91 Luleå
0920 - 81 100
anna.andersson@hem.utfors.se

fototext: Ung skrattnås i Smedsbyfjärden, sommaren 1995. Foto: Anna Andersson.